

WORK IN PROGRESS - 2025

Förenkla passansökan utomlands och utöka antalet utlandsmyndigheter och deras befogenheter

Resolutionsmottagare

Justitiedepartementet

Justitiekonseljen

Utrikesdepartementet

Problemformulering

Närmare 700 000 svenskar beräknas bo utomlands¹. För många av dem är det svenska passet en oundgänglig identitetshandling – både för att resa över landsgränser och vid kontakt med myndigheter och banker i deras bosättningsland.

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna², artikel 13, säger att alla har rätt att lämna vilket land som helst, inklusive sitt eget, och att återvända till sitt land. Ett pass är ofta en nödvändighet för att utöva denna rätt. I artikel 15 anges dessutom att varje individ har rätt till ett medborgarskap och där utgör passet en absolut manifestation av medborgarskapet.

Enligt en undersökning från hösten 2024 av Svenskar i Världen har sju av tio utlandssvenskar upplevt svårigheter vid passansökan på en svensk utlandsmyndighet.³ Bristen på bokningsbara tider är ett återkommande problem vid svenska ambassader världen över, och situationen på Sveriges ambassad i London är särskilt prekär, vilket har lett till kritik från JO.⁴ För att hantera problemet testas nu ett nytt bokningssystem på ambassaderna i London, Madrid och Canberra.

Förutom svårigheten att få en passtid innebär ansökningsprocessen ytterligare utmaningar för utlandssvenskar – inte minst ekonomiska. Att ansöka om pass vid en svensk utlandsmyndighet är betydligt dyrare än i Sverige – cirka 1 600 kronor jämfört med 500 kronor, en prisskillnad på nästan 220 procent.⁵ För svenska medborgare bosatta i länder

¹ Svenskar i Världens kartläggning, 2022. https://www.sviv.se/wp-content/uploads/2022/07/Kartlaggning-2022_Svenskar-i-varlden.pdf

² Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna, Svenska FN-förbundet. <https://fn.se/wp-content/uploads/2016/07/Allmanforklaringsomdemanskligarattigheterna.pdf>

³ <https://www.sviv.se/blog/2024/12/ny-undersokning- visar-pa-stora-utmaningar-vid-passansokan-utomlands/>

⁴ Beslut Justitieombudsmannen, 2024-04-2. https://www.jo.se/app/uploads/resolve_pdfs/1623612_3740-2023.pdf

⁵ Ansök om pass utomlands - Regeringen.se https://www.regeringen.se/uds-reseinformation/pass-utomlands/ansok-om-pass-utomlands/?utm_source=chatgpt.com

med stora geografiska avstånd eller där det saknas svenska utlandsmyndigheter tillkommer därtill kostnader för resor och ibland övernattnig. Processen behöver dessutom upprepas eftersom personlig inställelse är ett krav även vid uthämtande av passet. Kravet på att personligen ansöka och hämta ut passet blir extra utmanande för personer som på grund av sjukdom och ålder har svårt att förflytta sig längre sträckor, men likväl behöver ett giltigt pass.

Utöver den begränsade tillgången på bokningsbara tider och höga kostnader måste utlandssvenskar vid varje passansökan genomgå en medborgarskapsutredning för att fastställa sitt svenska medborgarskap^{6 7} – även om de varit svensk medborgare sedan födseln. Enligt Svenskar i Världens passundersökning upplever många svenskar bosatta utomlands starkt upplever att deras svenska identitet ifrågasätts i samband med undersökningen. Dessutom skapar det frustration att information om familjeband, som redan finns registrerad hos svenska myndigheter, måste lämnas upprepade gånger.

Passets giltighetstid är också en utmaning, År 2005 halverades den från tio till fem år 8, men i praktiken blir den ännu kortare eftersom många länder kräver att passet är giltigt minst sex månader efter inresa eller planerad utresa.⁹

Samtidigt har våra nordiska grannar olika lösningar för sina utlandsbosatta medborgare, där passgiltighet och ansökningsförfaranden skiljer sig åt. Det finska passet har en giltighetstid på fem år och kan i vissa fall förnyas digitalt utan krav på personlig inställelse, med möjlighet att hämtas av ett ombud. Dokumentation som styrker det finska medborgarskapet måste kunna uppvisas. Finland erbjuder även en mobil passenheter för att underlätta passförnyelse globalt, en tjänst som Sverige tidigare hade i USA men avskaffade 2019¹⁰.

Norska och danska pass har en giltighetstid på tio år och måste hämtas personligen på en ambassad eller konsulat. Däremot kan normmän bosatta i Norden få sitt pass skickat till sin folkbokföringsadress.

⁶ Uppgift för utredning av svenskt medborgarskap.

<https://www.swedenabroad.se/globalassets/ambassader/aablanketter/pass/uppgift-f%C3%B6r-utredning-av-svenskt-medborgarskap.pdf>

⁷ Polismyndigheten. <https://polisen.se/tjanster-tillstand/pass-och-nationellt-id-kort/svar-pa-vanliga-fragor-om-pass/#utlandsboende>

⁸ Ändringar i passlagen, 2005-06-15. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/andringar-i-passlagen_gs01juu27/

⁹ Regeringen, *Kontrollera pass och visum innan du reser*. <https://www.regeringen.se/uds-reseinformation/forberedelser-infor-resan/kontrollera-pass-och-visum-innan-du-reser/>

¹⁰ Brev till Svenskar i Världen från utrikesminister Ann Linde, 2019-11-20, <https://www.sviv.se/wp-content/uploads/2019/11/Svenskar-i-Va%CC%88rlden-svar-fra%CC%8An-UD.pdf>

Det svenska passet betraktas som ett av världens säkraste, vilket ofta lyfts fram som skäl för den nuvarande passlagstiftningen. Enligt 2025 års ranking i Henley Passport Index¹¹ hamnar det svenska passet på fjärde plats tillsammans med bland andra Norge, medan de danska och finska passen placerar sig en plats högre. Även i Passport Index¹² rankas de nordiska grannländerna på tredje plats, medan Sverige ligger strax efter på fjärde – och detta trots att vissa av dem har längre giltighetstid och ett enklare förfarande vid ansökningsprocessen.

Utlandsmyndigheter och deras befogenheter

Sverige har diplomatiska förbindelser med nästan alla världens stater, men antalet utlandsmyndigheter är begränsat – drygt 100 ambassader, delegationer, representationer och generalkonsulat, samt cirka 320 honorärkonsulat.¹³

Den konsulära service som utlandsmyndigheterna erbjuder varierar beroende på myndighetstyp. Ambassader har det bredaste mandatet, medan generalkonsulat främst hanterar konsulära och migrationsärenden samt handelsfrämjande arbete. Konsulat, som drivs av honorärkonsuler, saknar ofta möjlighet att utfärda pass och andra viktiga dokument.

I praktiken innebär detta att många svenskar bosatta utomlands har begränsad tillgång till konsulär service, särskilt i länder där svenska utlandsmyndigheter saknas. I dessa fall hänvisas svenskar till ett grannland för konsulär service, vilket skapar logistiska och ekonomiska utmaningar. Resekostnader, långa avstånd och i vissa fall inreseförbud, som under pandemin, gör det svårt eller omöjligt att få tillgång till nödvändiga tjänster. Trots detta kvarstår behovet av ett giltigt pass och andra konsulära ärenden som kräver personlig närvaro.

Många svenskar bosatta utomlands efterfrågar bättre tillgång till grundläggande konsulär service i sin närhet. För att säkerställa att svenska medborgare får den hjälp de behöver, oavsett var i världen de befinner sig, krävs en utökning av både antalet utlandsmyndigheter och deras befogenheter.

¹¹ <https://www.henleyglobal.com/passport-index/ranking>

¹² <https://www.passportindex.org/byRank.php>

¹³ Regeringskansliet. Utrikesdepartementets organisation (hämtat 2025-03-05).

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utrikesdepartementet/utrikesdepartementets-organisation/>

Lösningsförslag

Eftersom, passet är en förutsättning för att utöva den grundläggande rättigheten att lämna och återvända till sitt land, samt en nödvändig identitetshandling för svenskar bosatta utomlands föreslår Svenskar i Världen följande åtgärder:

- Förläng passens giltighetstid till tio år.
- Tillför resurser till utlandsmyndigheterna för att få fler tillgängliga passtider.
- Återinför mobila passtationer i länder med stora geografiska avstånd.
- Inför möjligheten att få passet hemskickat med bud/rekommenderat brev.

Utöver detta finns ett tydligt behov av fler utlandsmyndigheter samt mer generösa öppettider för att möta efterfrågan på konsulär service. Svenskar i Världen vill därför uppmuntra UD att framgent öppna fler ambassader och tillföra de resurser som krävs för att möta behoven som finns. Vi anser även att möjligheten bör utredas att ge konsulaten utökade befogenheter för att kunna erbjuda fler konsulära tjänster än vad dagens lagstiftning tillåter.